

Inleiding tot herkennen van religieuze figuren aan de hand van attributen.

Vooreerst mijn interesse in dat onderwerp is er niet om geloofsredenen. Ik ben een niet praktiserend katholiek die zoals de meesten in Vlaanderen college en dus ook godsdienstonderricht gevolgd heeft. Dat laatste met weinig enthousiasme, en eens ik oud genoeg was om zelf te beslissen ging ik niet meer of bijna niet meer naar de kerk.

Ik ben geen agnost noch atheïst en meer zal ik er niet van zeggen.

Waar mijn interesse dan wel vandaan komt heeft drie oorzaken.

Ten eerste heb ik het veelluik 'het Lam Gods' van Van Eyck dat in de Sint-Baafskathedraal in Gent hangt bestudeerd om er lezingen over te geven. Dat staat vol van verwijzingen waarin attributen een grote rol spelen.

Ten tweede heb ik vorig jaar de Koran helemaal gelezen en dat heeft mijn nieuwsgierigheid voor de bijbel en de verschillende religies van 'het boek' opgewekt. Maar dat is het onderwerp van een ander artikel.

Tenslotte bezoek ik graag kerken en kathedralen, en vind ik het plezierig te herkennen wat ik zie. En als ik iets zie dat ik nog niet ken dan zoek ik dat op.

Ik zal hierbij een poging doen enige structuur te brengen.

We beginnen met oudtestamentische figuren. Een aantal ervan hebben attributen, anderen geef ik enkel als illustratie voor het verhaal waarom ze bekend zijn. Ik hoop dat jullie er plezier aan zullen beleven. Ik raad aan ook op google afbeeldingen te gaan en verdere illustraties op te zoeken. Er zijn er mooie bij. Ik geef er beperkte commentaar bij omdat ik het visueel wil houden.

Het volgende deel zal over de attributen van triniteit / apostelen / kerkvaders / evangelisten gaan.

Ook zal ik binnenkort een extra commentaar op dit deel geven over ontstaan en samenstelling van het Oude Testament (OT) / canonieke boeken / deuterocanonieke boeken / apocriefe boeken / invloed van OT op NT en Qu'ran /. Ik zal dat allemaal naar iedereen doorzenden, maar ik verwacht zeker niet dat iedereen dat keest maar enkel de geïnteresseerden. Dus verwacht U aan hetzelfde maar met extra tekst. Die tekst zal ik markeren zodat U weet waar U aandacht aan moet schenken moest het U interesseren.

Het derde gedeelte vind ik het leukste omdat dit het meest 'menselijke' is. Mensen die i.p.v. God vereerd worden. Men vond het toen lastig om rechtstreeks tot God te bidden, en verkoos tussenpersonen die voorspraak bij God zouden doen. Ook zijn er patroonheiligen voor specifieke beroepen, handelingen en ziektes. Leuk om te herkennen aan hun attributen.

Heiligen zijn voor mij een soort afgoderij. Luther was er fel tegen omdat heiligen op den duur meer vereerd werden dan God en Christus.

SAMENSTELLING VAN HET OUDE TESTAMENT (OT)

Het OT is er niet zo maar in één keer gekomen. Eerst werd het mondeling overgeleverd en later op schrift gesteld. Het is het oudste en invloedrijkste boek en tot spijt voor wie het benijdt is het verantwoordelijk voor onze westerse cultuur en beschaving. Het is de basis van het judaïsme, christianisme en de islam. Tezamen de basis van het geloof van 4 miljard mensen op de 7,5 miljard in

deze wereld. De eerste vijf boeken zijn de Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri (of het boek van de getallen) en het Deuteronomicon. Voor het Judaïsme vormen die vijf de Thora, en voor het Christianisme de Pentateuch. Die worden traditioneel allemaal toegeschreven aan Mozes, maar om eerlijk te zijn, dat kan natuurlijk niet want het is onmogelijk dat Mozes over zijn eigen dood zou geschreven hebben. Wij kennen het best de Genesis (het scheppingsverhaal met Adam en Eva, Kain en Abel, Noah en de zondvloed, ...) en de Exodus dat handelt over de avonturen van Mozes en de uittocht uit Egypte naar het beloofde land. Die twee boeken zijn redelijk goed leesbaar. De andere drie van de Pentateuch zijn eerder een verzameling van geboden hoe je een goede Jood moet zijn. Ter info: er zijn 613 geboden of 'mitswot' voor Orthodoxe Joden https://nl.wikipedia.org/wiki/613_mitswot. Er staan wel enkele verhalen in maar over het algemeen zijn die drie geen bestsellers voor breed publiek. Dan heb je de rest van het OT die de Tenach heet voor de Joden en hier is er een verschil tussen het Judaïsme en het Christianisme. De meeste boeken zijn dezelfde maar er zijn toevoegingen bij Esther en de profeet Daniel en dan zijn er een stuk of tien deuterocanonieke boeken die aan de Tenach zijn toegevoegd om het katholieke OT te vormen. Op dat vlak zullen de Lutheraan verschillen van de Katholieken, die enkel de boeken van de originele Tenach aanvaardden. Waarom de verschillen? Vooreerst de naam. Deuterocanoniek heeft niets te maken met het vijfde boek van het OT of het deuteronomicon (vertaald is dat zoiets als het 'tweede wetboek'). De term deuterocanoniek onderscheidt van zich van protocanoniek of 'eerste' canon. Protocanoniek is de originele Tenach van het Jodese geloof. In de 17de eeuw werd die aangevuld met die extra boeken. Die waren voordien wel algemeen gelezen door de katholieken maar waren niet canoniek doch apocrief. Ze hadden op de duur wel gezag gekregen en omdat apocrief een beetje denigrerend is werden ze deuterocanoniek (tweede canon). Dus volgens het 'tweede' canon maakten ze wel deel uit van het OT en de bijbel. Wat hebben U en ik hieraan? Absoluut 100% niks, ik vind het enkel leuk dat voor U op te zoeken. Voor een volledige lijst van het canon, en de verschillen met de verschillende strekkingen verwijst ik naar https://nl.wikipedia.org/wiki/Canon_van_de_Bijbel

Voor wie dat wel enorm veel betekende was voor de Joden en Christen van de vorige millennia. Die waren zeer met God begaan omdat de toenmalige intellectuelen weinig of niets anders om handen hadden. Daardoor is echter wel de scholastiek ontstaan die samen met de Hellenistische filosofie de basis van onze moderne filosofie werd. De scholastici namen de methodiek van de Grieken over om God en de bijbel te bestuderen en te verklaren. Er werd veel over God geschreven en gepraat en dat leidde tot ontelbare geschriften en discussies waar vele concilies aan gewijd werden om toch maar een eenvormig standpunt voor de Kerk te geven. De zeven zogenaamde oecumenische concilies (twee in Nicea, drie in Constantinopel, Efese en Chalcedon 325-787) waren de mijlpalen waren voor de ontwikkeling van het christelijk-katholiek geloof. Het is door die concilies dat de eenheid in de Kerk bewaard werd en in consensus afwijkingen zoals het Arianisme en het Nestorisme als ketterijen werden afgedaan. De huidige geloofsbelijdenis tijdens de eredienst is erop gebaseerd. Die geloofsbelijdenis waarmee Christus op hetzelfde niveau geplaatst wordt als God de Vader (het filioque) zal later tot het grote schisma met de orthodoxe kerk leiden in 1054. Een interessant verhaal trouwens hoe twee mensen kardinaal Humbertus van Silva Candida en de patriarch van Constantinopel Michael Cerularius de boel deden ontploffen omdat ze mekaar niet konden luchten. Dat is nooit meer goed gekomen. Ter aanvulling het Arianisme betwistte dat Christus 100% evenwaardig was als God de Vader. Hij was 'van dezelfde substantie, maar voortgekomen uit God de Vader'. Haarkloverij voor ons, maar in die tijd uiterst belangrijk om de puntjes op de i te zetten. Het Arianisme was in vanaf de vijfde eeuw nog heel populair in het noorden (Germania) tot midden de zevende eeuw. En nogmaals ter aanvulling het Nestorisme had een compromis die Christus een goddelijke en een menselijke natuur gaf, maar dat was er ook te veel aan.

En wanneer precies is het OT geschreven? Kort en goed, we weten het niet. Wat we wel weten is dat wegens eeuwenlange mondelinge overlevering gedeeltes van de Thora en Tenach werden betwist en om die reden de boeken op papier werden gezet. Dat is ongetwijfeld in verschillende stadia gebeurd. En ergens in de vijfde eeuw VC werd waarschijnlijk onder impuls van de profeet Ezra een belangrijke stap gezet door een schriftelijke traditie te starten en de toen samengestelde schriftelijke versies van de Thora en de Tenach canoniek te verklaren. Dus vanaf de vijfde eeuw VC was er een min of meer definitieve versie van het OT. Dit is slechts een vereenvoudigde versie van de ontstaansgeschiedenis van het OT. Bijbelhistorici en exegeten zijn er nog altijd mee bezig, en af en toe wordt een snippet papier, en muurschildering, een sculptuur of een potscherf gevonden die de timeline weer verandert. Volgens een andere bron zou de Tenach pas vervolledigd zijn kort voor de Diaspora.

Het is voor mij onbetwistbaar dat DIT BOEK dé hoofdreden is van waarom het Jodendom na de Diaspora is blijven voortleven. Ondanks de verspreiding, de vervolging door Romeinen, Christenen en Moslims. Dat was iets tastbaars dat over de hele toen gekende wereld door het 'uitverkoren volk' werd gekoesterd. Het was hun collectieve geheugen. Waarachtig en onveranderlijk.

1. Jahweh (komt later terug als God de Vader van de triniteit)

Een vaderlijk iemand, grijs, met baard die goedkeurend vanuit de hemel neerkijkt op de kinderen Israëls. In praktijk was de Jahweh van het OT allesbehalve een lieve vader voor de Joden. Ettelijke keren straft Hij ze als ze niet precies doen wat Hij zegt. Hij laat verschillende keren toe dat ze worden onderworpen door andere volkeren om dan ze terug vrij te maken als ze tot Hem terug komen.

2. Heilige Geest

Hier als een brandend braambos (In het NT als duif, lichtstraal en regenboog). Een verwijzing naar Exodus waarin Jahweh als een brandend braambos verschijnt aan Mozes en geeft hem de opdracht de Joden uit Egypte te bevrijden.

God de Vader en de Heilige Geest zijn de twee elementen van de Triniteit die in het OT voorkomen, of om juister te zijn de twee elementen in het OT die door Christenen aanzien worden als deel uitmakende van de triniteit. De derde is eigenlijk de Messias als gezonden door God de vader (volgens vooral de profeten Jesaja, Macharius, Zacharius maar ook volgens de Genesis). Dit leidt later tot een geweldige discussie over de triniteit of drie-eenheid met verschillende concilies die de zaak zullen beslechten en het Arianisme (bewerende dat JC uit God is voortgekomen en van dezelfde 'substantie' is, maar ondergeschikt aan God de vader) als ketterij veroordelen (dit is een zware boterham die ik in meer detail zal behandelen volgende keer, hier en in de rest van dit artikel zal ik een aantal zaken enkel aangeven en verder uitwerken de volgende keer).

3. Satan

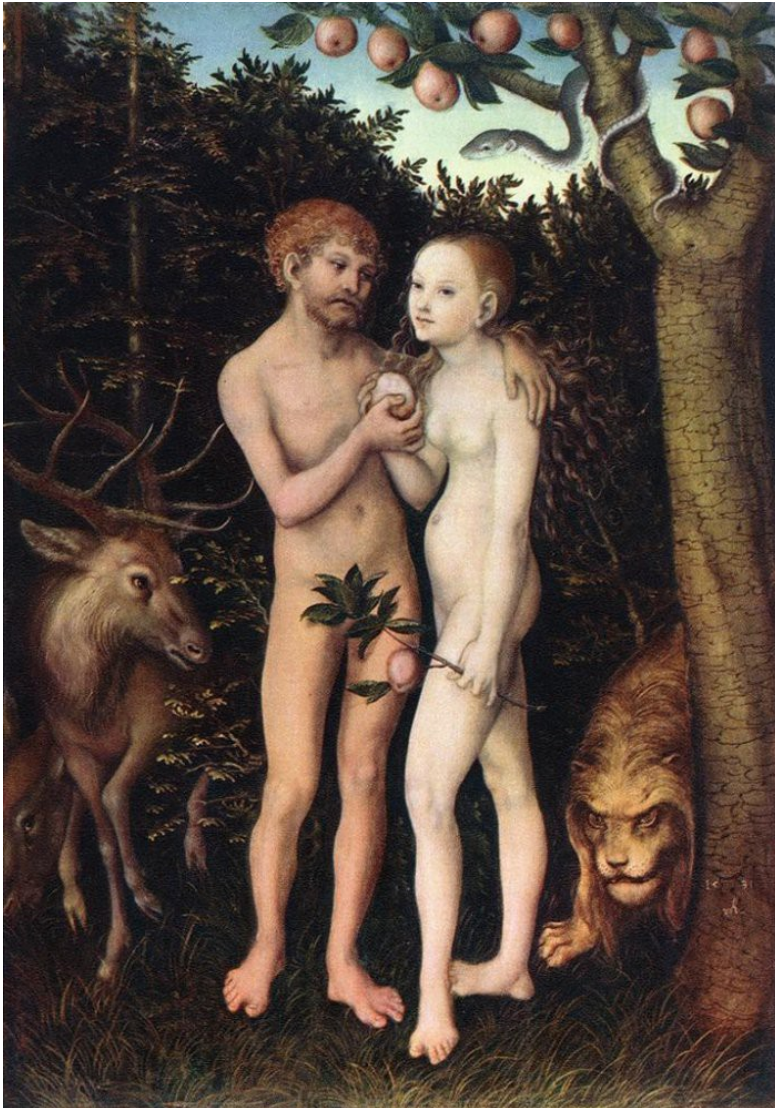

In het OT als een slang of als gevallen engel weergegeven.

Laat ons niet vergeten dat Satan in het OT en zelfs in het NT niet als enkel slecht wordt weergegeven. Denk aan het boek van Job waar Satan argumenteert met God als een soort advocaat van de duivel dat Job God zal vervloeken als hij hem maar hard genoeg aanpakt. Of de veertig dagen dat Christus vrijwillig in de woestijn gaat om zich te weer te stellen aan de verleidingen van de duivel.

4. Adam en Eva

Hier Adam en Eva in het paradijs. De dieren links en rechts omdat oorspronkelijk alle schepselen ondergeschikt waren aan de mens en de mens hen een naam gaf, de appel en de slang staat voor de verleiding en de ondergang van de mens die een goddelijke natuur had voordien, het vijgenblad dat gedragen wordt omdat de mens niet meer de meester van de schepping is, maar er enkel een onderdeel van uitmaakt. Dikwijls komt Aartsengel Michael erbij (zie hieronder) die met een vlammend zwaard de mensen uit het aards paradijs verjaagt en belet dat ze ooit terugkeren.

5. Aartsengel Michael

aartsengel Michael wordt dikwijls verward met de Heilige Michael die een ridder was, dus een mens was. Beiden worden afgebeeld met een zwaard en hun voet op de duivel of een draak. In dit geval heeft de duivel menselijke vormen. Het belangrijkste verschil is dat de aartsengel vleugels heeft, terwijl de menselijke Sint-Michiel met een harnas wordt afgebeeld.

6. Aartsengel Rafael

Als aartsengel wordt Rafael over het algemeen met een vis afgebeeld omdat hij volgens het boek Tobit geholpen heeft om een vis te vangen. Daarnaast natuurlijk de vleugels en dikwijls een boek, een zwaard of een lichtstraal. (meer over aartsengelen een volgende keer. Bedenk wel dat er canoniek drie aartsengelen zijn die in het OT en NT (Gabriël) vermeld worden. Er is een vierde (Uriel) die in het OT vermeld wordt maar daarover later meer. Ook waarom verkeerdelijk wordt aangenomen dat er zeven aartsengelen zouden zijn.

7. Profeten

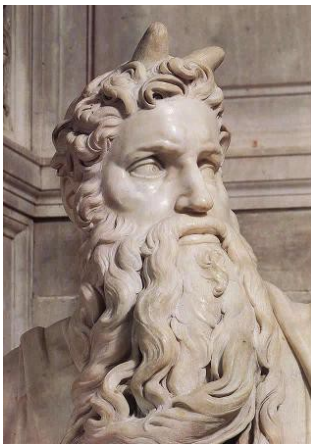
Profeten worden ALTIJD me een boek afgebeeld. Zoals hier op het Lam Gods. De groep links

onder zijn oudtestamentische figuren en de geknielden vooraan profeten omdat ze een boek vasthouden

8. Mozes

Mozes zal praktisch altijd afgebeeld worden met de stenen tafelen met de 10 geboden. Die ontving hij van Jahweh, en toen hij afdaalde van de berg Tabor had hij twee lichtstralen die uit zijn hoofd kwamen. Michelangelo beeldde hem af met twee horens. Dat kwam omdat

ten tijde van Michelangelo de vertaling uit het Aramees en oud Grieks niet klopte. Het werd vertaald als horens, en niet als licht.

9. David

David wordt meestal afgebeeld als jongen met een slinger die Goliath verslaat. Later werd hij de belangrijkste koning van de Joden. Christus zou volgens de profetie uit het huis David's

komen. Zie evangelie volgens Mattheus en Lukas. Hun genealogie is wel verschillend. Maar theologen hebben er ondertussen een mouw aan aangepast. Als je ze wilt geloven. <https://web.archive.org/web/20081018115626/http://www.direct.ca/trinity/duel.html> voor degenen die er meer willen over weten.

10. Salomon

Koning Salomon vooral bekend voor zijn wijsheid. In deze afbeelding zijn bekendste Salomonsoordeel. Twee vrouwen twisten over van wie het kind in kwestie is dat hier op de grond ligt. Salomon zegt dat aangezien geen van beiden wil toegeven het kind in twee moet gehakt worden om beiden voldoening te geven. De echte moeder wil het leven van het kind sparen en staat het af aan de andere die geen probleem heeft met het in stukken hakken van het kind. Daarom gunt Salomon uiteindelijk het kind aan de echte moeder. U kan zelf aan de lichamelijke uitdrukking zien op dit schilderij wie de echte moeder is nadat Salomon zijn oordeel uitspreekt.

11. Kuise Suzanna

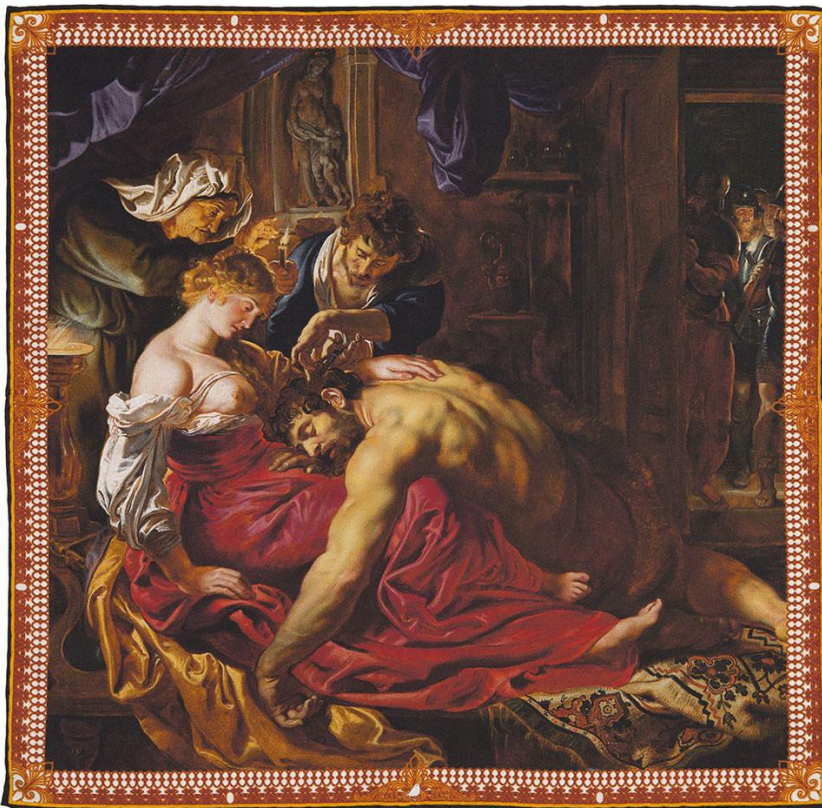
Suzanna wordt belaagd door twee oudere mannen. Ook een gekend verhaal. Dit is een boomgaard waar ze een bad neemt. Zij wil die mannen niet ter wille zijn en wordt door hen valselyk beschuldigd. Dankzij de profeet Daniel komt de waarheid aan het licht. Let op de gele mantels. In de middeleeuwen werden 'slechte' joden dikwijls afgebeeld met gele mantels. Kleur van goud, geld en de schande. Ter info, dit maakt deel uit van het katholieke OT als deuterocanonieke toevoeging maar niet van de joodse bijbel.

12. Daniel in de leeuwenkuil

Nog zo een bekend verhaal. De profeet Daniel wordt voor de leeuwen gegooid door Nabukodonozor. Tot ieders verbazing vreten ze hem niet op maar vleien zich naast hem neer.

13. Samson en Dalilah

De Joodse Hercules. God heeft Samson bovenmenselijke kracht gegeven en hij kan die slechts behouden als hij zijn haar nooit laat afsnijden. Zijn 'vriendin' Dalilah knipte zijn haar af

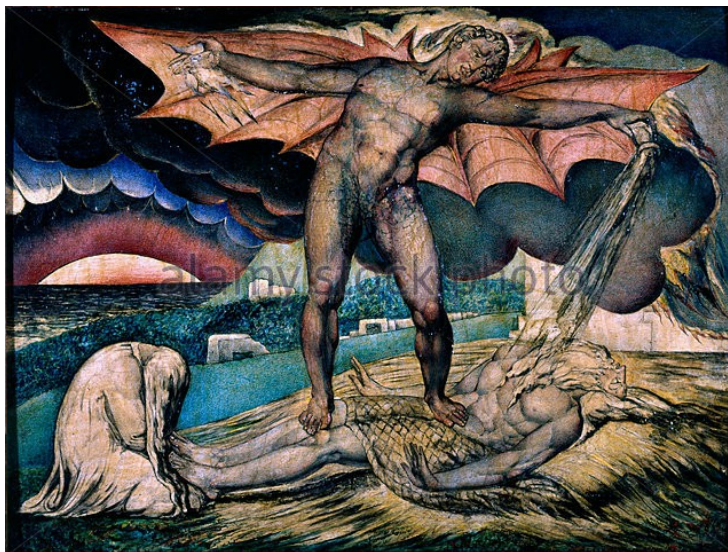
en gaf hem over aan zijn vijanden die hem zijn ogen uitstaken. Dergelijke figuren werden in de Renaissance veel gebruikt om mannelijke naakt te tonen (Hercules, Sint-Sebastiaan, Christus aan het kruis, Adam, ...)

14. Jonas

Een van de kleiner profeten die vooral bekend is omdat hij werd opgegeten door een reusachtige vis en dat overleefde.

15. Job

www.alamy.com - EREPKN

'Zo arm als Job'. Hier zie je een voorbeeld van de samenwerking tussen Jahweh en Satan. Satan zegt Jahweh dat Job schijnheilig is en dat hij niet echt gelooft in Jahweh. Jahweh laat toe dat Satan Job in

het ongeluk brengt door hem te laten beroven en zijn familie te laten uitmoorden. Job wordt straatarm en ziek maar zal toch het geloof in Jahweh behouden. Jahweh zal hem uiteindelijk belonen. Eerlijk gezegd, zo een God zou ik niet graag hebben.